

Regionálne Trampské Združenie - Pezinok

Malokarpatský občasník

ročník 8

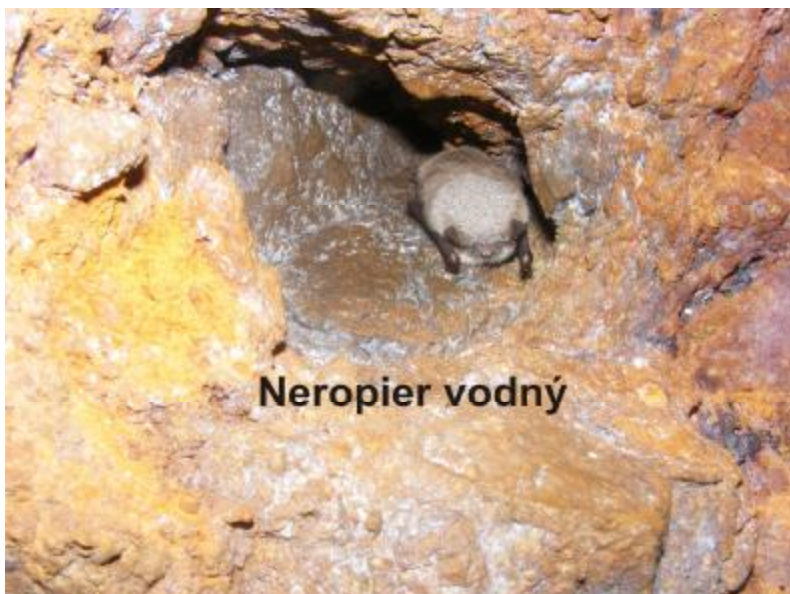
1/2016

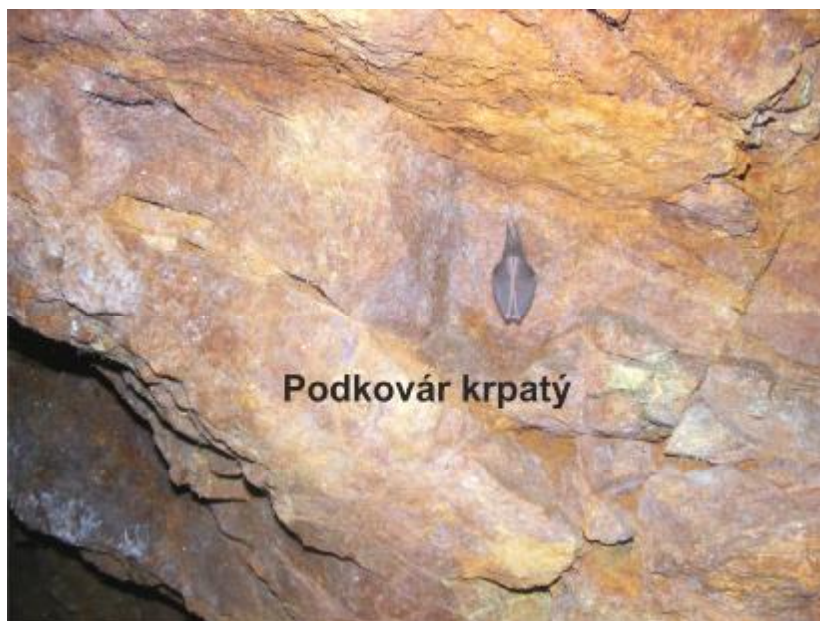
Malý Slavín - Malé Karpaty - 2016

Netopiere 2015

Tak ako každý rok, tak aj teraz sme sa v decembri vybrali počítať zimujúce netopiere do opustenej bane v lese nad Pezinkom. Bolo to v nedeľu 20.12.2015. Tentokrát prišli Krivý, Lewis, Brko, Danka, Cvrko, Panáčik a ja (Rendy) spolu s oboma dcérami. Lewis s Brkom a Dankou predtým ešte skontrolovali lúku a zrub na Blatine. Potom sme sa všetci pobrali do štôlne. Vo vnútri sme najskôr našli

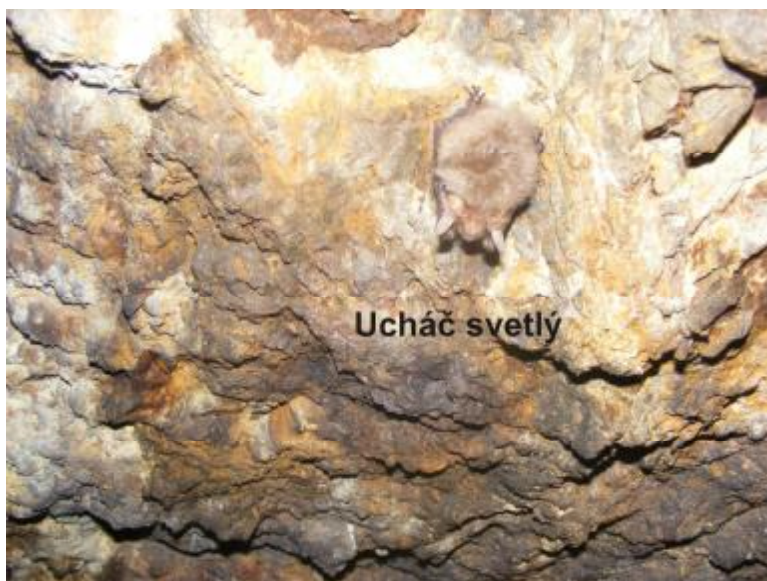
Neropier vodný

Podkovár krpatý

niekoľko kusov zimujúcej mory pivničnej (*Scoliopteryx libathrix*), mora tu býva pravidelne a vždy je blízko pri vchode do bane. Hlbšie už boli aj netopiere. Našli sme uchaňu čiernu (*Barbastella barbastella*), netopiera veľkého (*Myotis myotis*) - 2 ks, podkovára krpatého (*Rhinolophus hipposideros*), netopiera vodného (*Myotis*

daubentoni) - 3 ks a vzadu bol jeden ucháč svetlý (*Plecotus auritus*). Spolu to bolo 8 kusov a 5 druhov. Táto baňa je zaujímavá aj svojou rozširujúcou sa kvapľovou výzdobou. Presakuje do nej voda obohatená železom, ktorá niekedy zaplaví aj časť chodby, tak ako to bolo aj teraz. Vďaka železitej vode sa tu vytvárajú limonitové stalaktity, stalagmity, jazierka a tiež rôzne útvary podobné napr. závesom či ušiam. Spracovala: RNDr. Lucia Budinská – Rendy

Ucháč svetlý

TO. Čierny orol

Osada vznikla niekedy v lete v roku 1971. Zakladajúci členovia boli Guli, Bača, Fúzo, Cipo a Pišta a v roku 1973 k nám pridali nový osadník Mäso. Prvý a až dodnes šerifom je Guli. Kamarát Bača je už v trampskom nebi. Trampovať začali v lesoch na Zochovej chate. Prvý

flek bol neďaleko TO. Smutná hviezda, tam postavili takú malú zemľanku a vonkajší prístrešok. Prvý veľký vander absolvovali v roku 1972 vo Vysokých Tatrách. V roku 1973 si našli nový flek nad kúpaliskom na Zochovej chate. V roku 1973/74 tam postavili bídu a v roku 1975 urobili prvú akciu slezinu k 4. výročiu založenia osady. V tých časoch sa zúčastňovali aj brigád pri vysádzaní stromčekov v lesných škôlkach. Dá sa povedať, že to boli zlaté časy trampingu na Zochovej chate. Na ich osadný flek chodili

aj kamaráti z iných osád, trampske samotári - Jackie, Jofre, Frťan, Alino a Člupo Vodas. Skoro každý víkend začínal v Modre - Kráľovej v „Držkopáde“ alebo v Harmónii v „Kačabare“ (v trampskom slangu nazývané krčmy v tejto lokalite). Po záverečnej sa spravidla pokračovalo na fleky na Zošku. Treba spomenúť aspoň niektoré trampske osady a kamarátov, ktorí sa v tom období túlili po zoškárskych horách, napríklad: TO. Jarabičky, TO. Hutcon, TO. Uragán, TO. Cheeroke, TO. Čierny medveď, TO. Unitas, TO. Big horn, TO. Sléпка, TO. Guadiana, TO. Horskí diabli, TO. Skalka, TO. Kotlík, TO. Black Hills, TO. Tennessee S.T.O. Brežička TO. Bieli sokoli,

POZYVAME TEBA A TVOJU OSADU
NA
SLEZINU
Z PRÍLEŽITOSTI 4. VÝROČIA ZALOŽENIA
T. O. ČIERNY OROL
KTORÁ SA USKUTOČNÍ V DŇOCH 27.-28. IX 75
Táborák vzplanie 27. IX o 20. hod.
Miesto: Zochová Chata
Spojky čakajú: na kúpalisku
do: 1830

TO. Orinoko TO. Ohnava, kamaráti samotári Papri, Ičo, Pišo, Eči, Hugo, Zmrzlina, Cibul'a, Alena a mnoho ďalších.

V týchto rokoch sa TO. Čierny orol skamarátil s TO. Túlavý blesk a začali

spolu trampovať po okolitých horách. Chodievali na sleziny kamarátom z iných osád. Na predĺžené víkendy chodievali na vzdialenejšie vandre, ďalej od domovského fleku, na Súľovské skaly, kam za nimi prišli aj kamaráti z osád Barbari a Čierna sova.

V roku 1978 sa spojili s osadou Túlavý blesk. Toto spečatili aj spoločným potlachom STO. Čierny orol a Túlavý blesk, ktorý bol bohužiaľ rozohnaný ŠTB a VB. Po tomto všetkom nasledovali roky útlmu ich činnosti. Väčšina z nich si založila rodiny a tak už na vandre nezostávalo času. Kamarát Cipo chodieval po víkendoch hrať. Hral v skupinách Dunaj, Limba a dnes hráva v skupine Plamene a Totem. Znovu oživiť STO. sa podarilo kamarátovi Karfovi z Túlavého blesku. Karfo sa vrátil k trampingu oveľa skôr, už v roku 2007 zorganizoval stretnutie, a pomaly sa všetci rozhýbali. Búda neprežila 90-te roky, tak kamaráti z Pezinského tramského združenia prichýlili STO na Blatine. O rok neskôr zorganizovali potlach k 30. výr. STO. a v roku 2013 pri príležitosti 35.výročia STO prijali aj nového osadníka Miňa. Toho istého roku vyrobili a postavili totem STO. Čierny orol a Túlavý blesk na Blatine 35. Slávnostný oheň STO. Čierny Orol & Túlavý Blesk zapálili Gabika a Brzda

z TO. Arkádia, Rendy z TO. Lišiak a Pluce z TO. Michigan. Činnosť osady je od roku 2007 dokumentovaná aj na webe. Starý web: www.stosady.unas.cz
Nový web: www.stosady.sk

pôvodná domovenka a vlajka

nová domovenka a vlajka od roku 2008

Informácie o osade poskytol Fúzo a Guli, spracoval Lewis Január 2016

Karpatské horstvá časť druhá, druhé pokračovanie.

Už spomínané osídľovanie krajín, rovín či horstiev sa dialo všade a sústavne od počiatku dejín a to najprv len po vlastných, teda pešo (asi preto máme tak „krásne“ vyvinuté nohy – najmä my muži). Až postupne sme si skrotili voľne žijúce zvieratstvo na mäso a teplé kožušinové oblečenie ale hlavne už aj divoké kone, s ktorými to išlo lepšie, pohodlnejšie ale hlavne rýchlejšie. Medzi tým prišlo už aj na moria a oceány a tým sa ten neznámy kruh uzavrel. Z pohľadu ľudstva strašné tisícročia, z pohľadu Zeme sekundy a z pohľadu Vesmíru – to by to nebola ani len tá sekunda. V našom trampskom poňatí života však *my trampí sa od počiatku cítíme ako závan toho správneho vetrika v súhre s prírodou* a prirodzeným postojom človeka k nej, v jeho nekončiacom sa civilizačnom procese, dnes už aj v obavách o životné prostredie a s pomaly miznúcou prírodou. Touto je náš Homo sapiens až chronicky posadnutý a mohol by už dostať aj nové pomenovanie (napr. Nohomos), ktorý bez štipky úcty pred ňou je schopný zasadiť jej aj ten posledný drastický úder pod pás, pre tie mamony a obrovské zisky plynúce z jej totálneho využitia. Takže my sme sa už „narodili“ do osídleného sveta a nemuseli sme objavovať niečo, čo už bolo známe. Z vlastných skúseností však môžeme potvrdiť, že v prírode je zatiaľ ešte vždy niečo, čo stojí za to znovuoobjavenie a spoznanie, hoci tam už niekedy človek stál, predsa ona jeho stopy po čase sama zahladila na nepoznanie. To sa nám stáva bežne pri návratoch na miesta, ktoré sme len pred rokmi navštevovali a zrazu akoby sa stratili v poraste nových drevín, ale dnes už skôr modernou ťažobnou technikou rozbrázdnených bývalých bujných lesných porastoch,

výnimočne aj prírodných veterných polomoch. Tak sme sa tu do Malých Karpát dostávali ako mladí ucháni aj napriek výstrahám dospelých, ktorí dobre vedeli, kade prechádzal ruský oslobodzovací front a čo po ňom v lesoch zostalo. Pravdaže, nie všetci mali za sebou akú - takú predvýchovu z vojnových a povojnových poznatkov, pretože tu u nás vojna takmer nebola a ľudia a chlapi normálne pracovali, prípadne vraj niektorí mladší išli dobrovoľne skúsiť pomôcť bystrickým povstalcem. Niektorí sme sa však s horami a lesom stretávali už od malička. Za prvej republiky nastal aj tu na bratislavských kopcoch Karpát nad vinohradmi nový trend rozmachu domčekových a záhradkárskeho oblastí na štátnych pozemkoch, vtedy ešte kultivovane zalesnených. Bol to taký, akoby šľachetný počin nášho tatíčka Masaryka na rozvoj mesta, ktoré bolo po stáročia korunovačným a medzinárodným mestom. Keďže sa už podvolilo aj prianiu slovenských národovcov, stalo sa po rôznych peripetiách administratívnym hlavným mestom Slovákov. Hlavným sa zriadila Praha. Nakoľko z Talianska sa vracajúci minister vojny ČSR, Milan Rastislav Štefánik umrel tu, neďaleko Ivanka pri Dunaji po páde svojho lietadla a nestihol tak upraviť na správnu mieru dohodnuté pravidlá z Pitsburgskej zmluvy (Masaryk – Beneš - Štefánik) o absolútnej autonómii v spoločnej republike, ostali tu žijúce národy v jednoliatom štáte. Koliba, ako časť mesta bola síce riedko osídlená, ale po rozpredaní nových voľných parciel aj lesných pozemkov, lebo samozrejme to nebolo úplne zadarmo, nastal výrub starého bukového lesa skoro až na cestu nad Ahojom, čo je dnes už tiež zastavaná časť Nového Mesta (NY), teda údolia na Kamzík oproti Figaru – resp. Stollwercku, nie však chatičkami, ale vilami. Ten les sa skoro celý vyrúbali, ostala len časť zalesnenia pod cestou na Kamzík a jeho okolité lesy. Volalo sa to tam Kamenné sady. Niektoré čisté parcely boli už vopred popredané prominentom všetkého druhu, ako to už býva zvykom. Dostalo sa aj na všetkých ostatných (čo si zažiadali), na Nemcov, Čechov, Maďarov a vôbec na prešpurákov, ba i Slovákov. Na vysvetlenie toho predaja štvorcových metrov (nedá sa to s dneškom absolútne porovnať v žiadnej mene) len toľko, že to už neboli lesné pozemky ale len rúbanisko, ktoré si každý musel sám vyklčovať a pri vtedajšej ručnej technike (nič motorového) sa každý môže len dovtípiť, čo to muselo byť za lopotu. Ak si niekto vie ešte predstaviť veľkosť 80 – 100 - 120 a viac ročných bukov, teda v priemere 30-40 metrových veľikánov (podľa pôdy, miesta rastu, slnečného svetla atď.) nehovoriac ani o ich hrúbke, tak si môže domyslieť rozsah a veľkosť ich koreňov a pňov. Tie sa museli obkopať a podkopať do hĺbky aspoň jedného metra a aj viac. Obyčajne sa už ten tenší koreňový systém ponechával v zemi na zhnitie. Potom sa tá veľká jama zasypala ale skaly sa ponechali na neskoršie budovanie terasových zábran do protisvahu, pretože to boli kopce a tie sa tiahli viac – menej strmo do hora. Veľkosťou museli byť parcely rovnaké (6-8 árov) aby trochu ladili so

susednými pozemkami a radovým oplatením, medzi ktorými bola roztrýpaná prístupová cesta, ktorú si tam každý tiež musel pred svojím vlastným pozemkom upraviť na chodenie, prípadne dovoz materiálu, hlavne trochu lepšej hliny a výživnejšej pôdy. Tej sa muselo dovlačiť alebo doviesť aj podľa hĺbky tých jám po koreňoch a ich množstva (nie každý „vlastnil“ rovnaký počet „pníkov“). Tie sa z časti využívali na drevo, vypaľovali alebo sa zhadzovali za okraj prudkého zrázu do tmavej doliny, kde celá výstavba musela už skončiť a tam pomaly všetko práchnivelo ako prírodný kompost, ktorý sa po rokoch zas vynášal naspäť do záhrad na hnojenie už nových ovocných stromov, kríkov a s trochu trávičky medzi ovocnými stromami (cca ½ záhrady).

Pôvodný podkladový kamenistý základ karpatských (aj iných) úbočí a strání najlepšie zhodnotili tunajší vinohradníci a to už od rímskych čias. O ich pobyte nám hovoria napríklad nápis z roku 179 na hradnej skale Trenčianskeho hradu alebo významné vykopávky z rímskej vojenskej pevnosti Gerulata v Rusovciach pri Bratislave. Za čo im veľmi pekne ďakujeme. Nám podaktorým ostalo čosi vďačnosti aj za tie neskôr vybudované vyššie položené ovocné sady, ale aj prvé prístupové cesty a cestičky postupne značkové ako aj blízky kontakt s pôvodným starým zachovalým lesom. Ten sme čiastočne spoznávali a preložili najprv v sprievode rodičov, potom už stále dlhšími potulkami s fotrami a strýkami za hríbmi, malinami, černicami i maličkými lesnými jahodami. Neskôr aj samostatnými menšími túrami, keď sme už hrdinsky odmietali sprevádzanie staršími s ich orientačnými vedomosťami (aj tak mali vždy dosť roboty na záhrade) a s vedomím patričnej „odmeny“, keď sa do skorého súmraku nevrátíme, keďže už boli zbalení a čakali na odchod dole domov, na víno alebo pivo v Slamenej búde, prípadne v krčme na Ahoji. Samozrejme, že sa tak pár krát stalo, ale po nejakom tom blúdení sa tá pravá cestička vždy našla aj keď lesných plodov bolo pomenej (vraj ešte nedozreli), a pod ich skúmavými prísnyimi pohľadmi sa zračila spokojnosť z nášho návratu. Z okolia Koliby a Kamzíka sme už (cca v 1949-56) ako 5-12 roční spoznávali cesty nad riedko osídlené Kramáre, cestičku pod Slamenou Búdou na Hlavné železničné nádražie (v zime už na malých lyžiach), dolu strminami na Železnú studničku a hore na Zekáč a Klanec (347) nad Lamačom a ďalej na Kačín, potom hrebeňovkou pod Chlmcom (383) a Tromi dubmi (395), cez lesy nad Bielym krížom a Ahojom, Sokolskou (Somárskou) cvičnou lúkou naspäť na kolibské Kamenné sady. Tam dedo s otcom kedysi postavili malú záhradnú búdu (drevený domček na betónovom základe) ale obývatelnú, kde sa dve až štyri osoby mohli v lete pohodlne vyspať, ale nebola robená na bývanie a varilo sa tam len na maličkom špiritusovom variči (dnes vzácna starožitnosť), ktorý sa natlakoval vzduchovou pumpou do nádržky v krásnom vyleštenom mosadznom prevedení. Až omnoho neskôr, už dospelejší, sme si tam dovolili aj prenocovať ale najprv tomu predchádzalo zavedenie pitnej vody, vykopanie jamy na

prípojku a hlavnej betónovej šachty už aj s vodomermom. Dovtedy sa voda donášala tradičným nosením vedier v rukách alebo zavesených na pleciach z asi 300 metrov vzdialeného horského prameňa (pre všetkých) dolu pod kopcom, čo pripomínalo zavlažovanie roľníkmi na terasovitých ryžových poliach aziatov. Dažďová voda sa zachytávala z tej malej striešky do vybetónovaného bazénika (3x2x1,5 m), ak pravda pretiekla z obyčajného plechového suda od smoly pod rínou. Stávalo sa, už aj vtedy, že v lete nepršalo a sucho postihlo aj prameň, že len tak-tak v ňom prežili tie maličké čierne mlôčiky (čističe) s vysunutými žiabrami za hlavou. Preto sa vo fľašiach a konvičkách na uzáver nosila z domu biela káva, voda na pitie i varenie (k tomu jednolitrová fľaša špiritusu) a rôzne hotové pokrmy. Hovorí sa, že nič nie je zadarmo, a tak aj tie výletíky sa museli vlastne tak nenápadne odrobiť. Spočiatku jarnými (ak neboli jesenné) okopávkami tej horskej „super pôdy“ nielen pod stromami ale hlavne našej (asi dvoj árovej) zásobárne jahôd. Mimo natierania plotov a budy so zasklenou letnou kuchynkou a ostatných vymyslených prácičkách (obstrihávanie halúzí, kosenie trávy, hrabanie lístia atď.) prišlo každoročne k tej čerešničke na torte, ale tento raz doslova. Ako šráci pierkovej váhy (všetci bratranci) sme museli do vyšších konárov a až tenkých konárikov. Odtiaľ sme niekedy pri jasnej až krištáľovej oblohe uvideli po prvý krát v živote vrcholy zasnežených hôr, čo síce vyzerali ako naše Tatry (z obrázkov) ale po vysvetlení pánov dospelých, že sú to rakúske Alpy (oblasť Schneeberg a Semmering) a že sa pozeráme na juhozápad a nie opačne na severovýchod. Na „šťastie“ všetky pokusy o pestovanie zeleniny stroskotali na takmer žiadnych výnosoch a tak sa úspešne pestovali (nielen na jedenie) biele, červené a čierne ríbezle, egreše, višne, slivky, jablká, hrušky, broskyne (marhuliam sa nedarilo), ringloty, orech a gaštan. Najväčší úspech, pre radosť žien, mali však kvety všetkého druhu, no najmä ruží, ktorým sa postavili oblúkové slávobrány zo železných prútov a to už od vchodovej brány, pozdĺž celej cestičky z hladkého betónu, lemovanej skalkami v kamenných teraskách až k tej druhej bráne na konci (vlastne) sveta, lebo ďalej nič nebolo, len prudký zráz s tmavým lesom až do potoka popri ceste na Ahojku. Ešte jedna dôležitá vec bola (nás juniorov) našou záležitosťou a to povyháňať myši, krtkov, liahnuce sa užovky a slepúchy, ktorých sa ženy báli, von do lesa akýmkoľvek nenápadným spôsobom, lebo by nám nemal kto navariť a ponosiť v košoch záhradné plodiny a dokonca ani tancovať na Slamenej Búde (pri živej aj cigánskej muzike) – našej dnešnej trampskej Slamke. Podobné zážitky mali určite aj naši neskorší trampsí páchatelia dobrých skutkov, ako vinári z Rače a okolitých podkarpatských lokalít okolo Bratislavy, ale aj hospodári a ovocinári z rovinatých území Petržalky (marhule), Feriby – Prievozu, Podunajských Biskupíc (Püšpeky), Brennera (Pálenisko), Karlovej Vsi, Devína a Záhoria, len si to asi nevedia alebo nechcú rozpomenúť, ako sa na tých svojich vinohradoch pekne namakali, kým ich starejší pustili

túlať sa po horách a úľabinách malokarpatských lesov. Aj takéto boli zážitky v počiatku poznávania Malých Karpát bratislavských trampov z mladšieho dorastu a juniorov. Ale nie len tie „pracantné“.

Karpatská oblasť s kamzíckym vrcholom bola už aj vtedy celospoločensky známa ako raj lyžiarov a sánkarov. Samozrejme ešte neexistovali snowboardy, boby, snežné bicykle atď. ako dnes. Spúšťalo sa dolu svahom aj na všelijakých doskách zo sudov aj z plotu, papierových vreciach od „cimentu“ (nie dlho), na plechoch zo sudov, lebo plasty ešte neboli. Veľké problémy robili aj samotné ťažké lyže z vydretými hranami a ťažkopádnym koženým klipsovým viazaním (na) „kandahár“. Nehovoriac už ani o bagančiach, kto nemal na lyžiarske topánky. Malé sánky i veľké rohaté sane sa z času na čas ťahali (nosili) domov na rekonštrukciu alebo už rovno do pece, lebo vtedy sa všade kúrilo drevom na varenie a pečenie v trúbe a uhlím, prípadne koksom (kto na to mal – inak sa chodil zbierať na železničnú filiálku spod vagónov) alebo briketovými tehličkami na zimné vykurovanie spálne (v jednoizbovom byte). Zato snehu bolo vtedy pravidelne a dostatočne naondeného aj v metrových závejoch. Z mesta, napríklad od zastávky YMCA, malé vajcové trolejbusy č. 13, nemecké MAN-ky s otvorenými prostrednými „vrátami“ nestačili voziť športu chtivé obyvateľstvo hore na kolibskú konečnú. Na viac, v tom malom stredovom priestore zavádzali práve tie veľké sánky s baranmi ale tiež všetky možné lyže a bambusové paličiská. Skočky, zjazdovky, sem tam bežky (ešte neboli bežné), sa voľakedy vyrábali o tridsať centimetrov väčšie od terajšieho normálu z ľahkej umelej sklznice a hrán. Tie oceľové hrany neskôr pribudli ako aj rezných úrazov. Na Kamzíku na dvoch mostíkoch (malý a veľký) sa skákali aj ligové súťaže (TJ Lokomotíva). Aj my sme si skočili na zjazdovkách ale vyhli nás hneď po prvom tvrdom dopade. BEÚS (neskôr DOZÁB) vymenil tie švajčiarske trolejbusy (FBW) za dvojdvierové (tiež otvorené) Tatry a Škody, lenže tie zas nedokázali výškový rozdiel zdolať a zhoreli im motory, takže sa im postupne premontovávali staré z tých vyradených MAN-iek a FBW-éčiek, kým v Čechách nevykonštruovali komanči silnejšie elektrické motory. Z týchto dôvodov sme boli vlastne donútení po vyzjazdení Somárskej lúky a inom sánkarskom vybláznení hľadať náhradné cesty dolu domov cez často zaviatu Ahojskú cestu (v lete bola skratkou aj Krahulčia ul.). Ak bola v mrazivom čase vyfúkaná, tak sme už vyhupnúc z lesa na nej nezabrzdili. Vždy však bola v dolnej časti aj pod snehom zamrznutá z rozliateho potoka, kde sme sa nutne rozpleštili a striedavo padajúc zastavili až na železničnom viadukte nad Račianskou cestou (býv. Februárka) oviatí čokoládovými výparmi z fabriky bývalého Stollwercku. Druhá „zjazdová“ cesta, tiež obyčajne zamrznutá, viedla povedľa už spomínanej Slamky až skoro do druhej krčmy Jaskovákov, teda dnes už zbúranej krčmy u Matúša, kde sa prvý najlepší odvážlivec aj tak musel pred ďalšou cestou (Jaskov rad) hodiť na riť, lebo ináč by vletel na plot nad koľajiskom Hlavného nádražia. Potom už len reguloval pády nás ostatných, lebo hrany na lyžiach boli dávno obrúsené (nepomohli by ani

karbónové), ale na koniec všetko dobre dopadlo vďaka tomu, že vtedy nebolo toľko áut a už vôbec nie v takom snehu (zlaté naše terajšie dezénové pneumatiky). Ten sneh sa zdĺhavo odhrňal všade skoro ručne alebo vydržal utlačený do jari. V tom čase sme už tie detské lyže výškovo dorástli, ba aj prerástli a furt boli dobré. Jednak sme nemali na nové ale hlavne sme si ich „velice moc“ vážili, nakoľko to bol kedysi dar pod stromček a široko d'aleko na Miletičke nebolo takých „panských výrastkov“. Ved' sa nám to aj raz vypomstilo, keď niekedy v zime v 52. roku udrela známa ruská zima a navialo toľko snehu, že sa museli samobrigádne odkopávať chodníky s pred činžiakov odo dverí po prvé obchody a zastávky autobusov, čo aj tak nechodili. Takže viazlo aj zásobovanie chlebom. Lenže kým sa dospeláci snažili dostať do roboty, my sme vstávali do krásnej zasneženej krajiny (nedali sa otvoriť ani okná) a po raňajkách matka zavelila že vraj „do školy“. Na naše vygúlené oči s otvorenou klapajzňou nasledovalo rázne: „No poďme, máte lyže, tak marš do školy!“. To, že sme boli v tých závejoch prví, bolo jasné, ale na Kvačalku (ZéeŠku) sme po prebrodení sa snehom na tých nových lyžiach (čert nám ich bol dlžen) spotení dorazili samozrejme jediní. Tam už odhadzoval sneh školník Toreádor a bezočivo nám podsúval lopaty. Takže sme po rýchlej lyžiarskej obrátke na mieste o 180 °, trielili už po vlastných stopách nazad. Neskôr už v rozhlase po dráte hlásili uhoľné prázdniny pre všetky mestské ohrozené školy, počas ktorých sme časť v horúčke prekašľali pri peci. Ďaleko neskôr pri školských lyžiarskych zájazdoch v osmičke a následných školách sa dalo získať za pár korún (nalomené zadarmo – také sa lepili a oplechovali) normálne mužské lyže, ktoré potom niekoľko rokov dosluhovali tu v podkamzičích a neskôr aj v račianskych horách. Často sme sa zastavili v horskej reštaurácii Kamzík (kde sa v lete tiež tancovalo na betónovom „parkete“) na horúci čaj. Tu sa neskôr v šesťdesiatom siedmom a ôsmom robili tzv. mesačné šerifské sleziny u starého Slima. Dnes je tam povedľa hotel. Tie pre veľký záujem trampov prerástli rámec „šerifských“, napriek upozorňovaniu Andyho z Manily a ostatných starších osadníkov o potrebe užšieho prejednávania najdôležitejších správ a podnetov v kludnejšom prostredí a následnom oboznamovaní osád o trampskom dianí vlastnými šerifmi. Tak sa tieto stretávky stali akoby predchodcom dnešných stretov Tramp klubu Bratislava (TCB). Na čulý celospoločenský život nielen trampov v tejto oblasti si vtedy nikto nest'ážoval, skôr naopak. Radi si vypočuli našu muziku. Do toho zapadá aj údolná krajina s Vydrickou dolu za hrebeňovkou, teda Železná studnička, ktorá odjakživa spĺňala túžby mestských Bratislavčanov po troške príjemného oddychu a kúska čistej prírody. Od Červeného mosta hore potokom s lúkami a besiedkami, rybníkmi s lodičkami na člňkovanie (dávnejšie aj pre nás so sprievodom), malým hotelíkom s tancovačkami, kolkárskou dráhou vedľa Rotundy, kde sme neskôr muzicírovali trampskú hudbu na počúvanie host'om aj v zime. Celé to tam je dodnes rajom hubárov aj rybárov. Údolie pokračuje pod Čatloš (bývalý slovenský generál) budú a zanedbaným kúpaliskom, potom už len horskou cestou popri

kameňolomoch, kde stúpajúc končí na rázcestí. Nová asfaltka doprava ide na hrebeň k Bielemu krížu až do Sv. Jura a z nej, ešte skôr doprava sa odbočujú cesty do Krasňan a do Rače. Od toho rázcestia pri starom býv. muničáku idú už len horské cesty a cestičky hore doľava na našu Savanu a do Mariatálu alebo do Záhorskej Bystrice. Na tých lúkach na Železnej sa hralo a opaľovalo množstvo detí s rodičmi (aj bez) na dekách a vôbec sa tá lúka ešte nevolala po partizánsky ale normálne, podľa mlynov, kedysi tu fungujúcich bežne na Vydrici. Z toho snehu sa totižto stopilo aj množstvo vody, ktorá tie mlynské kolesá ľahko zvládla roztočiť. Keď si sedliaci ráno dofurmančili konským alebo volským povozom jednu fúru obilia (napr. na 9. mlyn), tak na obed už odchádzali s pytlami čistej múky, prípadne aj so svojím šrotom na vykrmovanie prasiat a hydiny. Nám trampom je tento kraj samozrejme dobre známy. Veď sme tu mladí aj čundrovali pod prvými stanmi. Ale najviac nám bola známa Železná studnička ako taká, teda s hotelom a jazerom (rybníkom) na člnkovanie a neskôr po jeho zbúraní, dnes už aj reštaurácii, sme sa uchýlili do zreštaurovaného býv. mlyna Klepáč s jeho falošným kolesom na elektrinu. Aj tu sme sa donedávna schádzali na tramských stretávkach TCB. Ale toto zariadenie bolo však riešené hlavne pre deti a turistov a nerátalo s toľkým množstvom konzumentov, keď sme sa tam po stovkách nahrnuli posledný utorok v mesiaci na našu tramskú slezinu.

S týmito miestami prvotných styčných kontaktov s karpatskou prírodou za chrbtom mesta sme sa už nikdy nerozišli. Nielen preto, že sme tu sami rástli ale aj pre naše deti, ktoré sme tu tiež zaúčali najmä do zimných radovánok a prvých lyžiarskych krôčikov ale podaktorí aj do tých tramských krokov. Nečudo, že keď sa po osemdesiatom deviatom roku, teda po nežnom prevrate, vytvorili podmienky pre súkromné podnikanie, tak sa niekomu zadarilo aj v krčmárčení pod Cvičnou lúkou, pod Kamzíkom (napr. kolibákovi Krkovi). Lenže ani tieto najbližšie horské terény nám začínajúcim mestským trampom nemohli natrvalo stačiť uspokojovať stálu túžbu po objavovaní niečoho nového. Niektorí dnešní veteráni si možno pamätajú aj na prvé (aj nočné) orientačné pokusy a schovávačky priamo v zalesnenej časti mesta, teda v Horskom parku, pripomínajúc si vtedy väčšiu domácu zarastenú divočinu, prehnane dnes prirovnávanú s Centrál parkom v New Yorku ale na konci s hostincom u „Funusa“ nad bratislavskou Kalváriou, kde sme sa d'aleko neskôr aj so študákmi bavili na tramských stretávkach. No a ďalej do lesov M. Karpát sa tiež nevyhuplo odrazu. Ešte za našich detských čias sa celé rodinné spoločenstvá poberali peši na mariánske púte do Mariatálu (dnešnej Marianky), kde sa naberala voda na osvieženie z vytekajúceho, vtedy bohatého prameňa sv. Márie. Bolo tam mnoho rôznych stánkov a atrakcií, takže sme sa vždy zdržali a unavený spali na dekách, príp. celtách pod holým nebom, nepoznajúc ešte výraz „pod širákom“. Praktizuje sa to dodnes, ale už stovkami zájazdových autobusov a áut z celého Slovenska. My sme sa museli doviest' z mesta električkou do Gaštanového hájika, resp. Dynamitky, kde elina končila. Ďalej sa dalo ísť buď autobusom „R“ (Rača), ktorý

to množstvo národa nemal šancu odvieť, keďže chodil raz za hodinu, výnimočne za pol hodinu alebo peši popri vinohradoch do Krasňan. Ešte pred nimi nestála tzv. Plienková kolónia (Habeš). Tam sa doľava išlo popri „slepičárni“ so živou hydinou za dráteným plotom (odtiaľ nás nemohli odtrhnúť preč) na Peknú cestu (Šinvég) a hore do kopca vedľa horárni s rumpálom a vodou. Predtým ešte malé decká otravovali vziať „na koňa“ tatkov a strýkov, lebo v 47.– 48. roku sme boli predsa len takí šráci. Vyššie na kopcoch sme už na miernejších rovinách behali po svojich až „pod obrázky“ (či ako to tam Račania nazývali) a zástavka tam už bola nevyhnutná. Na smäd, hlad, odpočinok a ostatné ... Tam sa ale horská cesta spájala už aj s račianskou, po ktorej išli húfy pútnikov v procesii už spojenej s ľuďmi so Sv. Jura. Koho vtedy mohlo napadnúť, že stojíme na mieste budúcich TO. Tri pramene a fleku „u Rusa“ (tí dvaja pochovaní Rusi tam boli v zarastenom hustníku), na neskoršom Malom Slavíne, kde sa v dvetisícim roku konal veľký 7. slovensko-česko-moravský potlach. Takže na tomto mieste cca pred 70. rokmi na veľkom košatom strome pri ceste oproti tým ozaj bohato vyvierajúcim trom prameňom (na jar aj štyrom) pod cestou, bol zavesený v ráme so strieškou sv. obrázok „Matky s dieťaťom“. Ten sa v pritvrdených rokoch bývalého režimu zvesil a račištorfskými ženičkami uchovával pred červenými vandalmi aby sa neskôr zavesil napäť. Ich mužíčkovia sa vyznamenali trochu ináč a pekne krásne nejako podonášali pod ten strom vína. Muselo ho byť neúrekom, lebo tie zástupy boli uspokojené a pohli sa dolu do Marianky, kým my sme lúčali tú vodu z prameňa osladenú s trochou domáceho sirupu za „grátis“. Čapovalo sa odmerkou za riadnym stolom s bielym obrusom do skla a aj do vlastných nádob, krčahov a aj po fľašiach a niektorí si robili strik s tej studenej pramenistej vody. Na spiatočnej ceste v nedeľu tam už nikoho nebolo, len tie trojgeneračné rodiny sa pomaly v malých tlupách vracali každá svojou trasou do svojich domovov po dvojdnovej vandrovke. Pomaly preto, lebo cestou sa z lesa zbierali hríby a iné lesné plodiny. Neskôr sa raz prihodilo, že sme sa ocitli nad Račistorfom a vykľulo sa s toho nie zablúdenie ale zámerná návšteva nejakých račianských osláv.

Tony Lovec

Tento príbeh sa začal písať na konci apríla 1945

pokračovanie

Sľúbili sme, že sa k reportáži o Malom Slavíne vrátíme v niektorom z budúcich vydaní čo teraz aj robíme. Písať znovu o odhodlaní vybudovať pietne miesto nemá význam, to sme už napísali v Malokarpatskom občasníku v minulom ročníku č.7/2. Vyberáme z rodinných albumov zopár fotiek, ktoré pripomínajú začiatky budovania tohto významného orientačného bodu v Malých Karpatoch, ktoré zadokumentovali s každým víkendom - vtedy len nedeľou. Množstvo fotografií sme získali z pozostalosti po Leopoldovi Brečanovi a jeho synovi tiež Poldovi prezývanom Džambí, ktorý bol zväčša trampským samotárom, neskôr v 60-tych rokoch sa stal členom TO. Zlatá hviezda. Svojou veselou povahou a rozprávaním bol známym takmer po celej Československej republike. Bol posledný z budovateľov pamätníka na Malom Slavíne po boku svojho otca, ktorý týchto ruských prieskumníkov s bratmi Halmovými v roku 1945 našiel.

Zakladanie hrobového miesta: vľavo L. Brečan a J. Halmo. V strede bratia Halmovci. Zľava: Leopold Brečan, Viliam Ježek a Jozef Halmo.

Vľavo - zľava: Leopold Brečan., Ján Halmo, Ján Kalinay. V strede - Druhá prestavba v 50-tych rokoch minulého storočia. Na fotke mladý Džambí a Jozef Halmo. Vpravo: L. Brečan.

Pri druhej prestavbe pomníka podľa dokumentácie došlo k vybudovaniu obruby symbolického hrobu, podstavca a dovozu kameňa pre pamätnú tabuľu pomníka. V tom čase už redakcia časopisu Slovenka napísala článok o týchto už veteránoch, ktorí sa podujali vybudovať pietne miesto takto (viď. výstrižok zo Slovenky r.1960-pokúsili sme sa ho zväčšiť do čitateľnej formy).

K poslednej a tretej prestavbe došlo v druhej polovici šesťdesiatych rokov. Vtedy sa dobudovali terénne úpravy, prístup k hrobom a navršovaniu kamennej mohyly v podobe troch kopcov a vtedy sa začali znášať kamene, niečo ako na spôsob Ivančenskej mohyly. Posledná z prestavieb tohto pietneho miesta sa udiala na začiatku sedemdesiatych rokov,

ed' za spolupráce Lesného závodu Bratislava, turistického oddielu Dimitrovák a račianskych pionierov dostalo toto pietne miesto novú tvár. Naposledy so žijúcim Poldom urobil reportáž bratislavský Večerník, prikladáme fotku a koláž, kde sú L. Brečan s manželkou Vierou a vtedajšie

Každý turista, čo chodíva cez Raču do Mariánky, pozná toto miesto. Na vyvýšenej čistinke pri ceste je z kameňov navrhnutá mohyla a pomník. Mnohí sa tu cestou zastavia. Podaktorí tu položia kvety, hoci kvetov je tu dosť. Kvitnú od jari do neskorej jesene. Čiast starostlivosť ich opatruje. Aj okrasné stromky tu vysadili. Aj lavičky — to bola tiež jej práca. Plošinka okolo hrobu je pekne upravená a vyčistená ako v mestskom parku. Kto si už viac rokov a toto všetko stará.

Kto... Iba málokto vie, aké ruky toto všetko urobili a dokonca postavili aj pekný pomník. Pri jeho odhalení neduneli slzy. Ani prajavy neodznali. Ba ani manifestácia sa nekonala. Pri pomníku stáli iba troja starší muži. Stáli s obnaženými hlavami a mlčky pozorovali prácu svojich rúk. Viac tu nebol nikto. Iba títo troja, čo statočne vykonali svoju ľudskú a občiansku povinnosť, ktorú si sami pred rokmi uložili.

Nikto ich touto úlohou nepovieril. A predsa to urobili. Sami od seba. Z vlastnej, dobrej vôle, z ľudského hlbokého presvedčenia a z veľkej vďaky k neznámym sovietskym vojakom, čo padli v boji o Bratislavu.

Príbeh sa ešte nekončí

A keď takto pred pomníkom mlčky stáli, vynoril sa im v pamäti celý príbeh.

Vtedy, na začiatku, boli práti.

Po oslobodení Bratislavy našli v hore medzi Račou a Mariánkou napochyteno urobený hrob, taký kopeček zeme a na ňom dve vojenské helmy. A bol tu ešte ostrúhaný kus dreva s dvoma azbukou napísanými menami. A ešte dátum, keď padli: 4. apríla 1945. Nik viac. Komandanti posadli nad podlými. „Mali by sme ich poriadne pochovať...“ — „Aj keď treba napísať na nejaký štítok, ten kus dreva dlho nevydrží...“ — „A bolo by to treba vojakom oznámiť, na vojenskej správe alebo na národnom výbore...“

Padlých sovietskych vojakov pochovávali, ako sa patrilo. Mená starostlivo prepísali na kus plechu. Neskoršie to všetko oznámili na odbor kolektívu a kultúry. Tam poznali, kde bolo treba, aby tu mali v evidencii. Podakovali sa občanom za starostlivosť o padlých. Lenže práť tých občanov sa príbeh vtedy iba začínal.

Každý týždeň chodievali do okolitých hôr a vždy sa odtiaľ zastavili „pri svojich vojakoch“. Sem-tam opravili, urovnali hrob, vysušili tu kvety, hrob pekne oplošili brezovými kmeňmi, plošinku okolo hrobu vyrovnali a vyčistili. Takto ho opatrovali viac ako desať rokov. Ani kúska bodľacha tu nedelí vyrásť.

Vtedy budovali v Bratislave Slávin. Z celého okolia tam premiestňovali padlých sovietskych vojakov, no osamelý hrob v hore medzi Račou a Mariánkou nechali na pôvodnom mieste. A kamaráti sa oň starali ďalej. No cez túto, keď do hory nechodili, a na jar, keď sa nášli sneh, tanáčali na hrobo svoje stopy vodu a ľad zver. A pokiaľ zavše našli dolamany. A zasa bolo treba všetko dať do poriadku.

„Mali by sme tu aspoň dojsť balvan položiť...“ povedali si. A všetci súhlasili, že by bolo ešte lepšie urobiť kamenný náhrobok. Bude to krajšie a pevnejšie. Bude to na roky.

Začali teda robiť. Dva roky im trvalo, kým navrhli mohylu. Pracovali každú nedelu. Všetko okolo znovu upravili, aj pár schodíkov z kameňa urobili, aby sa lepšie stúpalo do vrška — k hrobu.

Plechová doplnka s menami sa vojakom ku kamennému náhrobku nehodila. Vyhľadali teda známeho kamenára. Či by im majster nevyrobil z kamňa po rusky dve mená.

Kamandár našiel vo svojich zásobách kusisko žuly a bielu mramorovú dosku. Spoločne vyňadali vhodný text a kamandár ho vyryl do bieleho mramoru: „4. apríla 1945 padli v boji proti nacistickým uchvatiteľom Popov, Ivan, Ivanov, Ivanov. Potom nasledovali verše:

Vy, drohí, vraciate nám druhú mať,
klakneme k hrobom, kde spíte nemí
a ľepšie tu „Viečnosť pomníka“
žijúci netyčia v našej ročnej zemi.

Neboja to bahnička, ale bola to zarádca.

A odvtedy, už vyše päť rokov, stojí v hore medzi Račou a Mariánkou pomník, ktorý pozná každý, kto chodí týmito územím. Vždy tu kvitnú kvety, zelenajú sa okrasné stromky, hrob je vždy starostlivo opatrovaný, a iba málokto vie, aké ruky tento pomník postavili.

Všetci časy ubehlo od roku 1945. Z piatich priateľov dvoja, bratia Malinovi, medzitým zomreli. Ostali teda ešte troja: Ján Kalinay, Viliam Ježek a Leopold Brečan. Sú to už starší ľudia. Kalinay a Ježek budú mať čoskoro test krížikov.

Troja priatelia sa obávajú o vec, ktorej zosvätili kus svojho života. Pravdaže budú opatrovať mohylu aj naďalej. Ale čas je neúprosný. Čo keď ochorejú, čo keď už nebudú vládnuť do hory? Majú obavy, aby hrob, ktorý starostlivo opatrojú deväťdesiat rokov, pomník, ktorý vlastnými rukami postavili, aby nezarástol trávou a kríkmi; chcu aby tam vždy boli čerstvé kvety, aby nevybledol nápis, aby bola vždy čistá a upravená plošina, kde ležia sovietski vojaci, ktorých výber nepoznajú. Chcu najst spoľahlivé ruky, ktoré by im v tejto ich práci pomáhali, ktorým by mohli spokojne zveriť toto svoje veľké dielo, keď už sami nebudú ďalej vládnuť.

S týmito príšli k nám do redakcie.

Dnes sa obraciam na pionierov Rače a Krasňan, tí majú k pomníku v hore najbližšie. Kto z vás prevezme do stálej dobrej opatery mohylu sovietskych vojakov medzi Račou a Mariánkou, nad ktorou už deväťdesiat rokov budojú Ján Kalinay, Viliam Ježek a Leopold Brečan? Kto z vás prevezme túto starú dobrotu ľudského činu?

Veríme, že sa nám ozve.

B. TEMNOVOVÁ

Snímka: Archív V. JEŽEKA

posledné úpravy. Ako vyzerá Malý Slávin dnes vidíte na titulnej stránke a tiež na internetových stránkach, žiaľ o priekopníkoch, ktorí vojakov našli a Malý Slávin začali budovať, a takmer šesťdesiat rokov sa oň starali sa už z webu nedozviete. Často si spomínam na tie chvíle pri budovaní hrobov, sám som bol účastný niektorých akcií pri ich

zveľaďovaní. Brečanoví mi boli blízka rodina. Fámy, ktoré okolo hrobov vznikli, ma prinútili aby som siahol do archívu po týchto kamarátoch trampoch, o ktorých sa takmer nič nevie a už tiež padli do zabudnutia. Tí skôr narodení ako aj pútnici-pamätníci, ktorí

● PAMIAŤKE I. Gorjunova a N. Fimuškina, ktorí položili svoje životy pri oslobodzovaní Bratislavy, sa prišiel pokloniť plk. A. A. Tomin, predstaviteľ sovietskeho velenia v Bratislave (vpravo), jeho zástupca pplk. V. A. Jegian (vľavo) a riaditeľ Bytového podniku Bratislava I O. Taufer (v strede).

So spomienkou na tých, ktorí zostali navždy v Bratislave

Slavín uprostred lesa

Pozrite, chodím sem už dobrých tridsať rokov a viete čo ma najviac poteší? Aspoň kytic-ka kvietkov, ktorú náhodní turisti nazbierali cestou lesom, či kúsok zelene. Tie ma vždy utvrdia, že aj

keby nie nás, nezostal by tento hrob bez povšimnutia. Všetci chcú čo len drobnou kvetinkou vyjadriť svoje pocity, svoj vzťah.

Vtedy, bezprostredne po oslobodení – pokračuje Leopold Brečan – sme si hrob týchto dvoch chlapcov zobrali za svoj. Zostali tu, u nás, 4. apríla 1945 v horách nad mestom. Len tak, trochu prikrytí, s menami na brezovej kôre. Nou sa s nimi rozlúčili spolubojovníci, ktorí v ten deň priniesli Bratislave slobodu. O deň neskôr ich našli Jozef a Ján Halmovci, ilegálni stranícki pracovníci, riadne ich pochovali, urobili tabuľku s menami. Potom sme sa do úprav pustili my, ktorí sme chodili po vojne do hôr za turistikou. S Vilom Ježkom a nebohým Jánom Kalinayom sme rok po roku opatrovali maličkú mohy- lu, vymieňali brezové ohrady okolo nej, viaččili a stavali kamene. Dnes, vidíte, hoci bez slov odborníkov, urobili sme vlastnými rukami, ako sme vedeli. Vraj, maličký Slavín mu hovorí...

Niekoľkokrát do roka sem prichádzajú pracovníci BEZ-ky. Pozemných stavieb Bratislava a Bytového podniku I, ktorí si nad hrobom Ivana Gorjunova a Nikolaja Fimuškina zobrali patronát. Ani bývalý riaditeľ BPI Leopold Brečan, ktorý už pred pár rokmi

odišiel do dôchodku na toto pietne miesto nezabúda. Prichádza sem so svojimi spomienkami na časy, keď mohyly stavali, opatruje rad fotografií a negatívov, na ktorých pamätník tým „svojím“ chlapcom krašila. A teší sa z každej myšlienky, ktorá ho má urobiť krajším. Preto je hrdý na svojich bývalých spolupracovníkov, ktorí sa pri príležitosti tohtoročného výročia oslobodenia Bratislavy zaviazali do roka upraviť a sprístupniť prameň vyvierajúci neďaleko hrobu. Práve on ponese meno týchto dvoch sovietskych hrdinov. — dam—

Snímky D. Večerik

chodievali do Marianky na púte, ich často na tomto mieste stretali a o nich aj čosi vedeli. Dnes má však toto pietne miesto úplne inú podobu pre mňa takmer na nepoznanie zmenenú.

(Foto titulka: Andy-Bábovka, febr 2016)

Z archívu rodiny Brečanovej vybral a spracoval: Lewis, TO. Mexico-(RTZ-Pezinok)

Do budúceho vydania pripravujeme pokračovanie kapitole „Tramping z iného kúta“ tento krát to bude o tramských osadách z Hornej Nitry

ã **Vydalo: Regionálne trampské združenie – Pezinok** pre vnútornú potrebu združenia. Trampský občasník nie je distribuovaný v obchodnej sieti ani v sieti PNS. Na tvorbe tohto čísla spolupracovali kamaráti, Lewis, Rendy, a ďalší kamaráti a kamarátky. Predpokladaná uzávierka budúceho čísla 20.05.2016. Kontakt: email: malokarpat.obcasnik@gmail.com